בעי רב יוסף אין חרישה בשבת מהו מי אמרי' [א]כיון דקא מודו בבולהו מלתא בביטול מקצת וקיום מקצת דמי או דלמא כיון דקא עקריין ליה לחרישה כל עיקר בעקירת גוף דמי ת"ש יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור ואמאי הא עקריין לשומרת יום כנגד יום כל עיקר אמר לך רב יוסף שומרת יום דקאמרין כדשנין ת"ש יש שבת בתורה אבל המוציא מרה"י לרה"ר פטור ואמאי הא עקריין להוצאה כל עיקר התם נמי כדשנין ת"ש יש עבודת כוכבים בתורה אבל המשתחוה פטור ואמאי והא עקריין להשתחויה כל עיקר אמרי השתחויה נמי כדשנין בעי ר' זירא אין שבת בשביעית מהו במאי טעו בהדין קרא [ב]חריש ובקציר תשבות בזמן דאיכא חרישה איכא שבת ובזמן דליכא חרישה ליכא שבת מי אמרינן כיון דמקיימין לה בשאר שני שבוע כביטול מקצת וקיום מקצת דמי או דלמא כיון דקא עקריין ליה בשביעית כעקירת הגוף דמי אמר רבינא ת"ש [ב]נביא שנתנבא לעקור דבר מדברי תורה חייב לביטול מקצת ולקיום מקצת רבי שמעון אומר [ג]פטור ובעבודת כוכבים [ד]אפילו אמר היום עובדה ולמחר בטלה חייב שמע מינה אין שבת בשביעית כביטול מקצת וקיום מקצת דמי שמע מינה: **מתני'** [ה]הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו ואמר להן טועין אתם או שלא היה מופלא של ב"ד שם או שהיה אחד מהן גר או ממזר או נתין או זקן [ו]שלא ראוי לבנים ה"ז פטור שנאמ' כאן עדה ונאמר להלן עדה מה עדה האמורה להלן כולן ראוין להוראה אף עדה האמורה כאן עד שיהיו כולן ראוין להוראה: **גמ'** או שלא היה מופלא של ב"ד שם מנלן אמר רב ששת וכן תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה אמרו הורו בדבר שהצדוקין מודין בו פטורין מפני שהיה להם ללמוד ולא למדו לא היה מופלא ב"ד שם נמי פטורין מפני שהיה להם ללמוד ולא למדו: נאמר שם עדה ונאמר כאן עדה עד שיהו כולן ראוין להוראה: והתם מנלן

[ז]דאמר רב חסדא אמר קרא [ח]והתיצבו שם עמך עמך בדומין לך ואימא עמך לשכינה אלא אמר ר"נ בר יצחק אמר קרא [ט]ונשאו אתך אתך בדומין לך: **מתני'** [י]הורו ב"ד שוגגין ועשו כל הקהל שוגגין מביאין פר [יא]מזידין ועשו שוגגין מביאין בשבה ושעירה [יב]שוגגין ועשו מזידין הרי אלו פטורין: **גמ'** שוגגין ועשו מזידין הרי אלו פטורין הא שוגג דומיא דמזיד חייב והיכי דמי [יג]שהורו בית דין שהלב מותר ונתחלף לו בשומן ואכלו לימא תפשוט הא [יד]דבעי רמי בר חמא אמר לך משום דתנא רישא מזידין ועשו שוגגין תנא סיפא שוגגין ועשו מזידין: **מתני'** הורו ב"ד ועשו כל הקהל או רובן על פיהן מביאין פר ובעבודת כוכבים מביאין פר ושעיר דברי ר"מ ר' יהודה אומר י"ב שבטים מביאין י"ב פרים [טו]ובעבודת כוכבים מביאין י"ב פרים ושנים עשר שעירים

רבי

תוספות

בעי רב יוסף אין חרישה כו'. ריש"ל [לאמר] מלאכות דפ' כלל גדול [מ]נקט אבל חריש לדוקין מודין בה ולרב יוסף נמי בעי דבר שאין מודין בו כלל[נמן] אמר לך רב יוסף כו' משמע דסבר כשמואל: ש"מ אין שבת בשביעית כו'. משמע דאין בהלי דרשא אע"ג לעולל דרשי ליה יהיה לה לשומרת (יבמות) [יום] : **או שלא היה מופלא** שבב"ד שם. פרש"י ולא היה כמנין דפ"ב לאפי' קטן שנהם נמי כדאמרי' לעיל שיהיו כולן בהוראה. ויקשה דהא אמרינ לעיל. נ"ל דלריכין לומר דלפני המ' לא היה כתוב לעיל הא דמסיק ולא מאי כל עדת דקאמר דחמנא לא מלינו דמשמע דמסקנא דלעולל דרשי ליה יהיה לה לשומרת (יבמות) [יום] : **אחד מהן גר או ממזר.** כירושלמי שעברו ומעוטו. דמי שאין רואי להוראה נעשה כאלו:

משום איסור שלא כדרכה דאיכא קרא כאנפי נפשיה מוקמי לה בגמר ביאה: **בעי** ר' זירא את"ל אין חרישה בשבת דבעיקר כל הגוף דמי ופטורין אמרו אין חרישה וקצירה [ג] בשבת בשביעית מהו: הורו ב"ד ידע אחד מהם שטעו ואמר להם טועים אתם כו' ופרש"י ז"ל דלא הוי הוראה מעליא ופטורים עד שיורו כולם כדאמרי' לעיל והקשה עליו הרמ"ה ז"ל והא האי טעמא לר' [ד] נתן הוה ואיהו איתותב לעיל ואמאי מוקים סתם מתני' דלא כהלכה ופר' דכיון שאמר להם טועים אתם ואמר להם בשם אע"פ שאין נראה להם טעמו אינבאי להו לעיונין טפי קודם שיורו היתר וקרובים למזיד נינהו ולא הוה הוראה ולא ידענא מאי תיקן בפירושו דאכתי לא הוה הוראה עד שיורו כולם דאיזה גבול נתן להם עד מתי יעיינו בדברי היתיר ועוד דלעיל משמע למאן דליה דר' נתן הויא הוראה אע"ג דלא השוו כולהון המסיק א' איתא לכולה סנהדרי הוא הוראה ואזלינן בתר דובא אע"ג דמעוטא פליגי עליה הלכך נראה אע"פ ז"ל ואע"ג דאותבי' לר' נתן בבריתא סתם מתניתין עיקר: **עבר** משום שכינה. שהיו מצוין אצלו שם להאציל ברוחו עליהם: **מתני'** שוגגין ועשו מזידין פטורין ואפי' לר"מ דאמר ב"ד מיתי היינו בשעשה הקהל ע"פ הוראתם ואלו לא סמכו על הוראתם (ולא) [אלא] דעו שטעו ב"ד ועשו מזידין: **גמ'** הא שוגגין דומיא דמזידין כגון שהורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לצבור חלב בשומן ואכלוהו וההיא דומיא דמזידין דלא תלו בב"ד דא"נ לא הורו ב"ד הוו אכלי ליה חייבין להביא פר דעלם כאילו ידעי שהיה חלב ואכלוהו בהוראת ב"ד ותפשוט בע"א דרמי בר חמא דבר היכי שלצבור מיקרי' הוראה להביא פר דאע"ג דאי לא הורו ב"ד נמי הוה אכלי ליה ה"ה ליחיד מיקרי תולה בב"ד ופטור:

עין משפט נר מצוה

לא א מי"י פ"ד מהל' שגגות הל' ב: סמג לאוין רין:
לב ב ג מיי' פ"ט מהל' יסודי התורה הלכה ט והלכה ג ד סמג לאוין שמד:
לג ה מיי' שם הל' ה:
לד ו ז מיי' פ"ג מהל' שגגות הל' ט סמג עשין רין:
לה ז מיי' פ"ב שם הלכה ט והלכה ג סמג שם:
לו ח ט מיי' שם פרק י"ג הל' ו סמג שם:
לז י כ מיי' שם פרק י"ב הלכה ח:

רבינו חננאל

דשחי הוריות נינהו לא מצטרפי וכל חד באנפי נפשה קיימא וליכא פר אלא כל חד מייתי חטאתו או דלמא כיון דאידי ואידי חלב היא מצטרף [אח"ל כיון וכו' מצטרף] מיעוט בחלב שעל הקיבה. ס"א על הקרב [ומיעוט בחלב שע"ג דקין] פי' הורו בהוראה ראשונה דחלב שעל הקיבה מותר. ובשניה הורו שחלב שעל גבי הדקין מותר. מהו הכא ודאי כיון דמתרי קראי קא אתו לא מצטרפי פי' דקא א) טעו בהאי קרא דכתיב חד את החלב המכסה את הקרב וגו' (והכי קאמר) [וחניא בספרא] אשר על הקרב. ר' (שמעון) [ישמעאל] אומר להביא חלב שעל הקיבה ר' עקיבא אומר להביא חלב שעל הדקין והתם מפרש דמעל הבסלים נמי איתיבו חלבים אחריני ותניא נמי כוותה בתוספתא שחיטת חולין (ספ"ט) וליכא פר. או דלמא שם חלב אחד הוא ומצטרפי אח"ל שם חלב אחד הוא מיעוט בחלב ומיעוט בדם מהו הכא וודאי כיון דתרי איסורי נינהו לא מצטרפי או דלמא כיון שאיסורן שוה פי' דאיסור תרוייהו באכילה ובקרבן שוה האיבעי כשבה מייתי האיבעי שעירה מייתי מצטרפי אח"ל כיון דאיסורן שוה וקרבן שוה מצטרפי מיעוט בחלב ומיעוט בעבודת כוכבים מהו. הכא ודאי אין איסורן שוה פירוש דאין איסור עבודת כוכבים לענין אכילה ואין קרבן שוה. דהתם בעבודת כוכבים [עון] כת שנחה הוא דמייתי אבל כשבה לא ומפרש בספרי פרשת שלח לך. לא מצטרפי או דלמא כיון דאידי ואידי כרת הוא מצטרפי וסלקא בתיקו. ל"א איבעיא להו הורו ב"ד שחלב מותר ועשו מיעוט צבור וחזרו בהן וחזרו והורו ב"ד שחלב מותר ועשו מיעוט אחר מהו מי מצטרף ההוא מיעוט קמא בהדי מיעוט בתרא ומייתי קרבן או לא כיון דהוה להו ידיעה במצעי לא מצטרפי או דלמא כיון דחד (בידיע') [ב"ד] כר'. ומיבעיא לן נמי היכא דהורו ב"ד שחלב מותר ועשו מיעוט הקהל ומת אותו ב"ד [ונעמד ב"ד] אחר והורו כראשון שחלב מותר ועשו מיעוט אחר דהוי תרי מיעוטי רובא מהו. פי' מי אתי פר או לא אליבא דרבי מאיר דאמר ב"ד מייתי לא תיבעי לך דהא ליתנהו. פי' לקמאי הלכך כל חד מייתי חטאתו כי תיבעי לך אליבא דמאן דאמר דאמר צבור מייתי. מאי צבור דמעשה תלי בהו הא קאי ומייתי פר ושייך לדף ג ע"ב) או דלמא הוראה דההוא ב"ד בעינן פי' שיחזורו בהן ממנה. וכיון דלא אפשר לא מייתי צבור פר וסלקא בתיקו: א"ר יוחנן ס"א ר' נתן מאה שישבו להורות. פי' אם הי' ב"ד בירושלים מאה איש והורו לעבור ועשו רוב הקהל אין חייבין פר ב"ד עד שיורו כולן. שנאמר ואם כל עדת ישראל ישגו עד דמי ופטורין אמרו אין חרישה וקצירה ג) בשבת בשביעית מהו: הורו ב"ד ידע אחד מהם שטעו ואמר להם טועים אתם כו' ופרש"י ז"ל דלא הוי הוראה מעליא ופטורים עד שיורו כולם כדאמרי' לעיל והקשה עליו הרמ"ה ז"ל והא האי טעמא לר' נ) נתן הוה ואיהו איתותב לעיל ואמאי מוקים סתם מתני' דלא כהלכה ופר' דכיון שאמר להם טועים אתם ואמר להם בשם אע"פ שאין נראה להם טעמו אינבאי להו לעיונין טפי קודם שיורו היתר וקרובים למזיד נינהו ולא הוה הוראה ולא ידענא מאי תיקן בפירושו דאכתי לא הוה הוראה עד שיורו כולם דאיזה גבול נתן להם עד מתי יעיינו בדברי היתיר ועוד דלעיל משמע למאן דליה דר' נתן הויא הוראה אע"ג דלא השוו כולהון המסיק א' איתא לכולה סנהדרי הוא הוראה ואזלינן בתר דובא אע"ג דמעוטא פליגי עליה הלכך נראה אע"פ ז"ל ואע"ג דאותבי' לר' נתן בבריתא סתם מתניתין עיקר: **עבר** משום שכינה. שהיו מצוין אצלו שם להאציל ברוחו עליהם: **מתני'** שוגגין ועשו מזידין פטורין ואפי' לר"מ דאמר ב"ד מייתי היינו בשעשה הקהל ע"פ הוראתם ואלו לא סמכו על הוראתם (ולא) [אלא] דעו שטעו ב"ד ועשו מזידין: **גמ'** הא שוגגין דומיא דמזידין כגון שהורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לצבור חלב בשומן ואכלוהו וההיא דומיא דמזידין דלא תלו בב"ד דא"נ לא הורו ב"ד הוו אכלי ליה חייבין להביא פר דעלם כאילו ידעי שהיה חלב ואכלוהו בהוראת ב"ד ותפשוט בע"א דרמי בר חמא דבר היכי שלצבור מיקרי' הוראה להביא פר דאע"ג דאי לא הורו ב"ד נמי הוה אכלי ליה

מסורת הש"ס

א) סנהדרין נ., ב) לעיל נ.:. ג) [עיין תו"ש], ד) קדושין עו: סנהדרין לו: ע"ש, ה) [שמות יח עי' לש"י סנהדרין לו:], ו) עיין לעיל ב. בתוס' ד"ה על שיהיו וא"ש, ז) לעיל דף כ., ח) [דברים יג], ט) [דף נ.], י) [עי' לח"מ פ"ג מהל' שגגות ה"ח], מ"ר, כ) [ל"ל לעיל דף ג.:], ל) [ויקרא ד], מ) נדפיי ליתא, נ) עי' פי' התפאנות להרמ"ה סעם נזה, ס) [ל"ל לפני ד"ה ומאמרן], ע) [ויקרא] דבריה דחוטא פרשה ד], פ) [ומדבר רבן], צ) [לקמן], ק) [ויקרא ד], ר) [ומדבר רבן], ש) [דף ה.], ת) שמות עג. ע"ש ובגמ'.

תורה אור השלם

1. ששת ימים תעבד וביום השביעי תשבת בחריש ובקציר תשבת: שמות לד כא
2. ויאמר יי אל משה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אשר ידעת כי הם זקני העם ושטריו ולקחת אתם אל אהל מועד והתיצבו שם עמך: במדבר יא טז
3. ושפטו את העם בכל עת והיה כל הדבר הגדל יביאו אליך וכל הדבר הקטן ישפטו הם והקל מעליך ונשאו אתך: שמות יח כב

מוסף רש"י

ונשאו אתך. בסנהדרלות שתלוך לו יתרו לשפטו את העם, לתן כמן משום שכינה, לתניא והקל מעליך ונשאו אתך, ולא מן ונשאו אתך כמשא העם (במדבר יא) ילף, דהסמוך לכנעים יקרים שהלבו עמו לאהל מועד כתיב, ומשום שכינה (סנהדרין לו ובעיין קדושין עז:).

תוספות הרא"ש

בעי רב יוסף אין איסור חרישה בשבת מהו כו'. [וא"ת] תיפוק ליה דהוה דברים שצדוק וביטולו מודים בו דסתים בחריש ובקציר תשבות וי"ל דלית ליה לרב יוסף הא דשמואל דאמר אין חייבין עד שיורו בדבר שאין הצדוקים מודים בו. ובריש"א דמייתי רב ששת לקמן תנא דבי ר' ישמעאל כפני מה אמרו הורו בדבר שהצדוקים מודים בו פטורים כו'. לא שמיע ליה לרב יוסף. והרמ"ה ז"ל תירץ מדלא כתיב מחריש ומקציר תשבות אפשר דמפרשים צדוקים בחריש ובקציר תשבות בימות החמה וביומות הגשמים: **והא** קא עקרו ליה לאיסור דשומרת יום כנגד יום לגמרי. והוה ליה כעוקר אחד מאבות מלאכות של שבת אלא ודאי כיון דמודו בשאר הלכות נדה בכישול מקצת וקיום מקצת דמו וכן בשבת נמי: [ז] דאמרי כדרכה אסורה ושלא כדרכה מותרת לא קא אעקרא איסור דשומרת יום כנגד יום לגמרי: הא משכבי אשה כתיב מלמד ששני משכבות יש באשה וכיון דשלא כדרכה כתיב בהדיא הוי מילתא באנפי נפשיה כמו חרישה וקצירה. וכי אמרו דשלא כדרכה שרי נמצא דעקרי איסור ביאה שלא כדרכה כדתני' בקרא וה"ל עוקר כל הגוף: דאמרי גמר ביאה שלא כדרכה אסורה הבערה מותרת נמצא דלא עקרי איסור שלא כדרכה לגמרי. והא את מקורה הערה כתיב וכיון דכתיב הבערה בהדיא בתרא הוי מילתא באנפי נפשיה כמו חרישה בשבת וכי שרי לה הא עוקר כל הגוף אלא ודאי כה"ג לא הוה עוקר כל הגוף כיון דמודו בשאר הלכות נדה: דאמרי הבערה גופיה כדרכה אסורה ושלא כדרכה מותרת הבערה גופיה איכא ביטול מקצת וקיים מקצת (הוי) [ואי] דמי ופטורין אמרו אין חרישה וקצירה ג) בשבת בשביעית מהו: הורו ב"ד ידע אחד מהם שטעו ואמר להם טועים אתם כו' ופרש"י ז"ל דלא הוי הוראה מעליא ופטורים עד שיורו כולם כדאמרי' לעיל והקשה עליו הרמ"ה ז"ל והא האי טעמא לר' נ) נתן הוה ואיהו איתותב לעיל ואמאי מוקים סתם מתני' דלא כהלכה ופר' דכיון שאמר להם טועים אתם ואמר להם בשם אע"פ שאין נראה להם טעמו אינבאי להו לעיונין טפי קודם שיורו היתר וקרובים למזיד נינהו ולא הוה הוראה ולא ידענא מאי תיקן בפירושו דאכתי לא הוה הוראה עד שיורו כולם דאיזה גבול נתן להם עד מתי יעיינו בדברי היתיר ועוד דלעיל משמע למאן דליה דר' נתן הויא הוראה אע"ג דלא השוו כולהון המסיק א' איתא לכולה סנהדרי הוא הוראה ואזלינן בתר דובא אע"ג דמעוטא פליגי עליה הלכך נראה אע"פ ז"ל ואע"ג דאותבי' לר' נתן בבריתא סתם מתניתין עיקר: **עבר** משום שכינה. שהיו מצוין אצלו שם להאציל ברוחו עליהם: **מתני'** שוגגין ועשו מזידין פטורין ואפי' לר"מ דאמר ב"ד מייתי היינו בשעשה הקהל ע"פ הוראתם ואלו לא סמכו על הוראתם (ולא) [אלא] דעו שטעו ב"ד ועשו מזידין: **גמ'** הא שוגגין דומיא דמזידין כגון שהורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לצבור חלב בשומן ואכלוהו וההיא דומיא דמזידין דלא תלו בב"ד דא"נ לא הורו ב"ד הוו אכלי ליה חייבין להביא פר דעלם כאילו ידעי שהיה חלב ואכלוהו בהוראת ב"ד ותפשוט בע"א דרמי בר חמא דבר היכי שלצבור מיקרי' הוראה להביא פר דאע"ג דאי לא הורו ב"ד נמי הוה אכלי ליה ה"ה ליחיד מיקרי תולה בב"ד ופטור:

ז) ני' רבינו כאן ג"כ כל השקלא וטריא דלעיל בעמוד ז' וכ"ש מפר"ח: ח) ב"ב ג"כ נ"ל ר"ח: ט) נ"ל דקא מקשי לעיל דלא כנ' אלנו וכ"ש: ד) ל"ל דלעיל דעיני עבד: ה) שלמי נ' רבינו למדיעה הים אמר ר"ש מוהה אמי:

הורו בית דין פרק ראשון הוריות ה.

רבי שמעון אומר שלש עשרה פריס. פר לכל שבט ושבט ופר לבית דין. **וטעמייהו דיהודה מפרש בגמרא: הורו בית דין ועשו שבטים שבטים או רובן.** של כל שבט ושבט דשבעה שבטים וכגון דהוי רובן של ישראל מביאין פר וכו' דברי רבי מאיר [דס"ל] כ"ד מביאין פר ולא נצור: **רבי יהודה אומר ז' שבטים שחטאו חטאו מביאין ז' פרים ושאר שבטים שלא חטאו מביאין פר פר על ידיהם.** כלומר פר לכל שבט ושבט. ואמר בגמרא [1] דז' דקאמר ר' יהודה לאו דוקא דהוא הדין לשבט אחד שחטא על [פי] הוראת בית דין הגדול שהאמר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר ואיידי דקאמר ר"מ ז' דאיהו בעי רובא ממש קא"ל יהודה נמי: **וחכמים אומרים אין מייצים פר אלא על הוראת כ"ד הגדול.** אבל שבט אחד בהוראת בית דין ומביאין כל אחד כשבה או שעירה: **עדס ישראל.** היינו סנהדרין כלומר סנהדרין של ישראל דהיינו כ"ד הגדול: **גמ' ידעו שהורו ועשו מה שהורו.** כלומר הורו כ"ד אחוב מותר בטעות מקצת ועשו קהל על פיהן ואכלו שוגגין אבל הוא בהוראה אחד בשגגת מעשה בלבד ואם בהוראה ואח"כ ידעו שהורו שלא כראוי אלא שעשו כמה שהורו דאינם שלא בטעות אם על אחוב בית דין הגדול בלבד שנאמר [1] ואם כל עדת ישראל ישגו ולא עדת אותו שבט: **גמ'** [2]ת"ר ידעו שהורו וטעו מה הורו יכול יהו חייבין ת"ל [2] ונודעה החטאת ר"ל שיודעו החוטאין אשר חטאו חטאו שני שבטים מביאין שני פרים חטאו שלשה מביאין שלשה או אינו אומר אלא חטאו שני יחידים מביאין שני פרים חטאו ג' מביאין ג' ת"ל הקהל הקהל חייב וכל קהל וקהל חייב כיצד חטאו שני שבטים מביאין שני פרים חטאו ז' מביאין ז' ושאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר פר שאפילו אלו שלא חטאו מביאין ע"י החוטאין לכך נאמר קהל לחייב על כל קהל וקהל דברי רבי יהודה ר"ש אומר ז' שבטים שחטאו מביאין ז' פרים ובית דין מביאין על ידיהן פר שנאמר למטה קהל ונאמר למעלה קהל מה קהל האמור למעלה ב"ד עם הקהל אף קהל האמור למטה ב"ד עם הקהל רבי מאיר אומר ז' שבטים שחטאו ב"ד מביאין על ידיהם פר והן פטורין נאמר קהל למטה ונאמר קהל למעלה מה קהל האמור למעלה ב"ד ולא צבור אף קהל האמור למטה ב"ד ולא צבור [3]רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו [4]חטאו ששה שבטים והם רובו של קהל מביאין פר

רבי שמעון אומר י"ג פרים ובעבודת כוכבים שלשה עשר פרים וי"ג פרים ושעיר לכל שבט ושבט פר ושעיר לב"ד הורו ב"ד ועשו ז' שבטים או רובן על פיהן מביאין פר ובעבודת כוכבים מביאין פר ושעיר דברי ר"מ [6]רבי יהודה אומר [7]ז' שבטים שחטאו מביאין ז' פרים ושאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר [8]שאף אלו שלא חטאו מביאין ע"י חוטאין ר"ש אומר ח' פרים ובעבודת כוכבים ח' פרים וח' שעירים פר ושעיר לכל שבט ושבט פר ושעיר לב"ד הורו ב"ד של אחד מן השבטים ועשה אותו השבט על פיהן אותו שבט הוא חייב ושאר כל השבטים פטורין דברי רבי יהודה וחכמים אומרים [9]אין חייבין אלא על הוריות בית דין הגדול בלבד שנאמר [1]ואם כל עדת ישראל ישגו ולא עדת אותו שבט: **גמ'** [2]ת"ר ידעו שהורו וטעו מה הורו יכול יהו חייבין ת"ל [2] ונודעה החטאת ר"ל שיודעו החוטאין אשר חטאו חטאו שני שבטים מביאין שני פרים חטאו שלשה מביאין שלשה או אינו אומר אלא חטאו שני יחידים מביאין שני פרים חטאו ג' מביאין ג' ת"ל הקהל הקהל חייב וכל קהל וקהל חייב כיצד חטאו שני שבטים מביאין שני פרים חטאו ז' מביאין ז' ושאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר פר שאפילו אלו שלא חטאו מביאין ע"י החוטאין לכך נאמר קהל לחייב על כל קהל וקהל דברי רבי יהודה ר"ש אומר ז' שבטים שחטאו מביאין ז' פרים ובית דין מביאין על ידיהן פר שנאמר למטה קהל ונאמר למעלה קהל מה קהל האמור למעלה ב"ד עם הקהל אף קהל האמור למטה ב"ד עם הקהל רבי מאיר אומר ז' שבטים שחטאו ב"ד מביאין על ידיהם פר והן פטורין נאמר קהל למטה ונאמר קהל למעלה מה קהל האמור למעלה ב"ד ולא צבור אף קהל האמור למטה ב"ד ולא צבור [3]רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו [4]חטאו ששה שבטים והם רובו של קהל מביאין פר

אמר מר ונודעה החטאת ולא שיודעו החוטאין מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבא דלא כרבי אליעזר [7]דתנן [8]אמר ר' אליעזר מה נפשך אם חלב אכל חייב נותר אכל חייב רב אשי אמר אפילו תימא רבי אליעזר שאני הכא דכתיב [2]אשר חטאו עליה התם נמי הכתי' [3]אשר חטא בה ההוא מיבעי ליה [9]פרט למתעסק מ"ט דר' יהודה קסבר ארבעה קהלי כתיבי קהל הקהל קהל הקהל חד לחייב על כל קהל וקהל וחד [7]להוראה תלויה בב"ד ומעשה תלוי בקהל וחד לגרירה וחד לשבט שעשה בהוראת ב"ד ור"ש תלתא קהלי כתיבי הקהל קהל הקהל מעיני הקהל אורחיה דקרא הוא כדאמרי אינשי מעיני דפלניא חד לחייב על כל קהל וקהל ותרי אחריני נאמר למטה קהל ונאמר למעלה קהל מה להלן ב"ד עם הקהל אף כאן ב"ד עם הקהל [8]ור"מ קהל הקהל לא דריש הלכך תרי קהלי כתיבי מיבעי ליה לנאמר למטה קהל ונאמר למעלה קהל מה להלן ב"ד ולא צבור אף כאן ב"ד ולא צבור ורש"א מ"ט כתי' [4]והיה אם מעיני העדה אלמא מיעוטא דכתי' מעיני וכתי' [5]כי לכל העם בשגגה למימרא דרובא אין מיעוטא לא הא כיצד עשו ו' והן רובו של קהל או ז' אע"פ שאינן רובו של קהל חייבין ורבי

תוספות

אם חלב אכל חייב בו'. מימה מי דמי התם כין בחלב כין בנותר מד קרבן הוא אבל הכא קרבן דעבודת כוכבים מיגו שהה לחלב. וי"ל דה"ק ידעי דלא מיירי אלא בענייניה שקרבנם שוה כעין חלב זה כדפרש"י: **ור"ש תלתא קהלי בתיבי בו'.** יש פפרים דגרסי תרי קהל כתיבי וכן נראה ונבי לימר דחד קהל כוליה קרא לאוזמא דקרא וחד קהל דרשין קהל הקהל והיינו תרי קהל. ולר' מאיר חד קהל כוליה לאוזמא דקרא ומיגיה נמי שמעון דמיירי בנית דין ולא בצבור וחד קהל לר"ש ולפי הגירסא הכתוב בספרים בעי לימר דתרוייהו אמו לר"ש ולא נהיגת. מיהו אפשר דמגמולא בעי לימר לרבי שמעון דקהל האמור למעלה הוא בית דין עם הצבור ומי לא כתיב בהוא קהל כולו בית דין ובעבודת כוכבים דלא מיירי אלא בבית דין הגדול דכתיב בהו אם כל עדת ישראל ישגו ולא עדת אותו שבט ומיגו דלא מיירי אלא בבית דין הגדול אמר רבי שמעון אם כל עדת ישראל ישגו ולא עדת אותו שבט אלמא דבית דין הגדול הוא הקהל דקרא ומיגו דבית דין הגדול הוא הקהל דקרא

ה: הורו בית דין פרק ראשון הוריות

מד א מיי׳ פ״ב מהל׳ שגגות הלכה ח סמג עשין ריח: מה ב מיי׳ פ״ג מהל׳ מלכים הלכה ו ופ״ז מהל׳ בית המקדש ומעמידה הל׳ ח) סמג לאוין דש:

רבינו חננאל

אמר מדבר גופיה נשמעינה דגמר מדבר דזקן ממרא. דכתיב כי יפלא ממך דבר מה להלן דבר ולא כל הגוף אף בהוראה דבר ולא כל הגוף והכי תניא בתוספתא׳ הורו לבטל במקצת ולקיים מקצת הרי אלו חייבין שנא׳ דבר נאמר כאן דבר ונאמר להלן דבר מה דבר האמור להלן מקצתו ולא כולו אף האמור כאן מקצתו ולא כולו אתה אומר מקצתו ולא כולו או אינו אלא כולו ת״ל בין דם לדם ולא כל דם בין דין לדין ולא כל דין בין נגע לנגע וגו׳ א) וכהאי גוונא מפרש בסוף פ׳ אלו הן הנחנקין (פ״ז.): אמר רב יהודה אמר שמואל לעולם אין כ״ד חייבין עד שיורו בדבר שאין הצדוקין מודין בו פ׳ שהוא מדברי חכמים אבל צדוקין מודין בו פטור׳ מאי טעמא זיל קרי בי רב הוא. כלומר אין אלו ראוין להוראה ושוגגין קרובין למזידין הן אצל הוראה שהיה להן ללמוד ולא למדו. ואותיבנה ממתני׳ א׳ נמי מברייתא יש נדה בתורי׳ אבל הבא על שומרת יום (פנויה) [פטור] אמאי והא כתיב יהיה לה למלמד שהיא [סופרת] אחד לאחד (ת״ל) [דכתי׳ כל ימי זובה כמשכב נדתה יהיה לה וכל הכלי אשר תשב עליו [טמא] יהיה] ותניא בסיפרא (פ״ח) מנין שהיא משמרת אחד לאחד ת״ל [טמא] יהיה. יכול כשם שהיא משמרת אחד לאחד כך תשמר שני לשני. ודין הוא מה אם הזב שאינו סופר אחד לאחד סופר שבעה לב׳. ובה שהיא סופרת אחד לאחד אינו דין שתשמר שני לשני ת״ל יהיה לה אין לה אלא יום אחד. ודחינן מתני׳ כגון דהורו דכדרכה אסירא השומר׳ יום כנגד יום שלא כדרכה שרי׳ ואקשינן דשלא כדרכה נמי בהדיא כתב משכבי אשה דאלמא תרוייהו שוו ופרקינן כגון דאמר׳ גמר ביאה הוא דאסיר בשומרת יום כנגד יום אבל העראה שריא ודחינן [האי] סברא דהעראה בהדיא כתיב בה את מקורה הערה. והדרינן למימר כגון דאמר׳ הערא׳ בשומרת יום כדרכ׳ אסירא בשלא כדרכה שריא. אקשינן אי הכי נדה נמי כלומר אמאי נקטת שומרת יום בנדה גופה יכולין לומר כדרכה הוא דאסירא דכתיב מקורה. ופרקי׳ דאמר׳ כי כתיב הערא׳ באשה דוה כתיב פ׳ דכתיב ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקורה הערה וגו׳ אבל בשומרת יום כנגד יום לא כתיב ומותר להערות בה אפי׳ כדרכה. אי בעית תימא לעולם דשרו גמר ביאה כדרכה בשומרת יום ודקאמרת הא כתיב יהיה לה לא פליגי עליה (מאי הוא) [מיהו] אמרי זבה אינה אסורה אלא ביום דכתיב כל ימי זוב טומאתה אבל בלילות שריא. פ׳ ק״ל דלא מקבעא זבה אלא סמוך לנדתה דכתיב על נדתה. השתא כיון דחזת דם יום ח׳ דבעיא לנטורי׳ ט׳ וקשורו לה ליל ט׳ דהוא פלג יומו בההוא שעמא דאמינא. והיינו דקתני תנא שומרת יום. ואי קשיא לך אי הכי אפי׳ זבה (הם) [אין] הכי נמי (מאי הוא) [מיהו] כיון דתני יש נדה בתורה נקיט איסורא דסמיך לנדה ואילו קביעא זבה בתר הכי אתי׳ תא שמע יש שבת בתורה אבל המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים פטור ואמאי והא כתיבא פ׳ ויצו משה ויעבירו קול במחנה. וגרסינן בפ׳ הזורק בשבת מכדי דריקה תולדה דהוצאה היא הוצאה גופא היכא כתיבא. א״ר יוחנן דאמר קרא ויצו משה ויעבירו וגו׳ משה היכא קאי במחנה לויה וכו׳ ומאמי דבשבת קאי גמר העברה (דעבורה) מיום הכפורים וכו׳ ב) (ר״ל והא) [וקרי׳ בה] לא תעשה כל מלאכה. וגרסי׳ [בתלמוד] בני מערבא בתחלת שבועות ומנין שהוצאה קרויה מלאכה ר׳ שמואל בשם ר׳ יוחנן ויצו משה וגו׳ נמנעו מלהוציא מבהיהם לתת לגזברין ומלהוציא מידן להכנים ללשכה בשם ר׳ אחא שמע לה מהדא ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת וכל מלאכה לא תעשו. וראיתי ספרים שכתוב בהן אמאי והא כתיבא אל יצא איש ממקומו והא שכושא דספרי הוא דהך קרא בתחומי שבת מיירי. ופרקינן דאמר הוצאה אסירא הכנסה שריא. פ׳ דאגן מסברא ילפינן הכנסה: איבעיא תימא דאמר הוצאה והכנסה אסירא. זריקה והוטשה מרשות לרשות שריא: ת״ש יש עבודת כוכבים בתורה אבל המשתחוה פטור אמאי והא כתיב לא תשתחוה לאל אחר ופרקינן דאמר כדרכה אסורה. פ׳ כגון פעירה לפעור וזריקה למרקוליס שלא כדרכה שריא. פ׳ דקטעו בהא [קרא] איכה יעבדו הגוים האלה. ומפורש בפרק ד׳ מיתות (דף ס׳ א״א): איבעיא תימא דאמר׳ השתחויה גופה דאסורא שיש בה פישוט ידים ורגלים הא השתחויה שאין בה [פיו״ר] שרייא. וקיי״ל כדאמר רב יהודה אמר שמואל: (שייך לדף ד ע״ב) בעי רב יוסף היכא דהורו בשאר מלאכות דאסור בשבת כביטול מקצת וקיום מקצת דמי והוא הוראה או דלמא כיון דעקרו לה לחרישה לגמרי כלעקור את כל הגוף דמי ואינה הוראה. ואתן למפשט דהוריה היא מדחנינן יש נדה בתורה אמאי דאמר׳ כדרכה אסירא וכו׳ כי רישא ולעולם לא עקרו לגמרי. ת״ש יש שבת בתורה כו׳. ואמאי והא עקרו ליה לגמרי ודחינן דאמר׳ הוצאה אסירא כי רישא ולעולם לא עקרו לגמרי. ת״ש יש עבודה כוכבים וכו׳ ולא אפשיטא בעיא דרב יוסף בהדיא: בעי׳ דיראה היכא דהורו בהוראה ובשבתות של שנה השביעית במאי טעו בהך קרא דכתיב וביום השביעי תשבות בחריש ובקציר תשבות בזמן שהחרישה והקצירה מותרות בו או נוהג איסורן [בשבת] אבל בשביעית דכתיב שדך לא תזרע וכו׳ לא אסירי מהו [הא] דקא מודו בשאר שני שבוע בכיטול מקצת וקיום מקצת דמי והוי הוראה. אר דלמא כיון דקא עקרו לה לשביעית פ׳ לשבתות השביעית לגמרי כלעקור בהוראה [סוף] מנהדרין המתנבא לעקור דבר מן התורה חייב. לבטל מקצת ולקיים מקצת ר׳ שמעון פוטר ובעבודת כוכבים אפי׳ אמר היום קיימה ומחר בטילה חייב. דאלמא כי האי גוונא כביטול מקצת וקיום מקצת דמי ס״מ. והא מתניתא מתרצא בסוף אלו הן הנחנקין: **מתני׳** הורו ב״ד וידע אחד מהן שטעו ואמרו להן טועים אתם. פ׳ ולא האזינו אליו. או שלא היה מופלא של ב״ד שם פ׳ בשעת הוראה ואע״ג דמניינם שלם דאי בו משתלם מניינם מאי איריא מופלא אפי׳ כל דהו דכל עדת אמר רחמנא אלא כגון שהיו יותר מע״א או שהיה אחד מהע״א גר או ממזר או נתין או זקן או שלא ראה לו בנים. פטורין כלומר אין הוריית הדריות הוראה כדרך אלו המורים שנאמר כאן ואם כל עדת ישראל ישגו ונאמר להלן בענין שיהו כולן ראוין להוראה כתיב בהו והקל מעליך ונשאו אתך דבבתי דיינין מרובן מיירי כדמפרש (בע״א סנהדרין) [ספ״א דסנהדרין] אף הני דליהוו כולהו ראוין להורייה. והא דתנן זקן דתרגומה שאין לו כבר תוחלת בנשים שכבר נסתבל התגבב והופרה האבינה ומשום הכי לא חזי דהא בעיה ליה מאוריתא מצות פריה ורביה דלא קיים. ויש מפרשים מפני שאינו רחמני דלא מיחם אלא

ור״ם ור״מ. דדרשי תרי קהל לג״ם ולא מייתר חד להורלה תלויה בבית דין אם כן הורלה תלויה בבית דין מנא להו: **מעיני העדה נעשתה לשגגה.** שתעשה לשגגה על ידי אחרים דהיינו על ידי הורלה תלויה בבית דין: **רבא אמר כי לכל העם בשגגה.** שיהו כולם תלויין בשגגת הקהל וב״ד דהורלה תלויה בב״ד ומעשה תלוי בקהל: **הוה אמינא אפי׳ מיעוט.** שיהו מבילין פר: **הוה אמינא בית דין בכדי רובא.** ולא יהו מבילין פר עד שיעשו בית דין עם הלבור לדיבעי בית דין הורלה ועשיה כתב רחמנא והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה שתעשה שגגה על ידי אחרים דהורלה בלבד תלויה בבית דין: **ילפינן מעיני מעיני.** כתיב הכא מעיני הקהל [ל] וכתיב בעבודת כוכבים והיה אם מעיני העדה: **אכל חד שבע דליכא רובא לא.** והוא הדין לבעים או שלשה שבטים: **רבי שמעון אמינא בעי.** פר לכל שבט ושבט ופר בבית דין: **אי בכולהא בית דינו ליכא אלא רבי שמעון בית דינו ליכא.** דהא לא מייתר ליה (לא) קהל להורלה בית דינו: **אלא לאו רבי יהודה היא.** וקתני מה הן מבילין פר אחד אלמא לא מייתו אלא שבטים בהדיה: **אמרי הכא במאי עסקינן** וכו׳. ותנא קמא רבי שמעון בן אלעזר אומר וכו׳ ורבי שמעון דאמר שני פרים קסבר פר לכל שבט ושבט דשבט ג׳ מיקרי קהל כגון שמטאו שבעה שבטים והן רובן של קהל דבי מבאיין פר אחד רבי שמעון אומר שני פרים במאי עסקינן אילימא שחטאו שבעה ר״ש תמניא בעי אלא דחטא שבט אחד במאי אי בהוראת בית דינו רבי שמעון לית ליה אלא לאו בהוראת בית דין הגדול ותנא קמא מני אי נימא רבי מאיר הא רובא בעי אלא לאו רבי יהודה [ו] (וכגון שחטא שבט אחד) אמרי הכא במאי עסקינן כגון שחטאו ששה שבטים והן רובן של קהל ורבי שמעון בן אלעזר היא דתניא [ז] ר״ש בן אלעזר אומר

רבי שמעון ורבי מאיר דהוראה תלויה בבית דין ומעשה תלוי בקהל מנא להו אמר אביי דאמר קרא [1] והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה רבא אמר [2] מלכל העם בשגגה וצריכא דאי כתב רחמנא והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה הוה אמינא אפילו מיעוטא להכי כתיב לכל העם בשגגה ואי כתב לכל העם בשגגה הוה אמינא עד דעבדי בית דין בהדי רובא להכי כתיב והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה והא כי כתיבי הני קראי בעבודת כוכבים הוא דכתיבי ילפינן מעיני מעיני: הורו ב״ד של אחד וכו׳: אביעיא להו שבט אחד לרבי יהודה בהוראת ב״ד הגדול מי מייתו שאר שבטים או לא מי אמרינן שבעה שבטים הוא דמייתו שאר שבטים בהדייהו משום דאיכא רובא אבל חד שבט דליכא רובא לא או דלמא לא שנא תא שמע מה הן מבאיין פר אחד רבי שמעון אומר שני פרים במאי עסקינן אילימא שחטאו שבעה ר״ש תמניא בעי אלא דחטא שבט אחד במאי אי בהוראת בית דינו רבי שמעון לית ליה אלא לאו בהוראת בית דין הגדול ותנא קמא מני אי נימא רבי מאיר הא רובא בעי אלא לאו רבי יהודה [ו] (וכגון שחטא שבט אחד) אמרי הכא במאי עסקינן כגון שחטאו ששה שבטים והן רובן של קהל ורבי שמעון בן אלעזר היא דתניא [ז] ר״ש בן אלעזר אומר

משמו חטאו ששה והן רובו של קהל או שבעה אף על פי שאינן רובו של קהל מביאין פר תא שמע רבי יהודה אומר שבט שעשה בהוראת בית דינו אותו השבט חייב ושאר כל השבטים פטורין ובהוראת ב״ד הגדול אפילו שאר שבטים חייבים שמע מינה אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני ועשה אותו השבט על פיהם אותו השבט חייב ושאר כל השבטים פטורין למה לי למיתנא ושאר שבטים פטורים הא תנא אותו השבטים חייב וכיון דתנא אותו השבט חייב ממילא ידענא שאר שבטים פטורין אלא הא קמשמע לן דבהוראת בית דינו הוא דשאר שבטים פטורים אבל בהוראת ב״ד הגדול אפילו שאר שבטים חייבין שמע מינה איבעיא להו שבט אחד שעשה בהוראת בית דין הגדול לרבי שמעון מי מייתי או לא תא שמע מה הן מבאיין פר אחד רבי שמעון אומר שני פרים (במאי עסקינן אילימא שחטאו שבעה) שני פרים שמנה פרים בעי אלא דחטא שבט אחד ובמאי אילימא בהוראת בית דינו רבי שמעון לית ליה אלא בהוראת בית דין הגדול ותסברא תנא קמא מני אי רבי מאיר הא רובא בעי אי רבי יהודה שאר שבטים נמי מייתו (אלא) הא מני רבי שמעון בן אלעזר היא וכדתניא תא שמע וחכמים אומרים לעולם אינו חייב אלא על הוראת בית דין הגדול [3] מאן חכמים אילימא רבי מאיר רובא בעי אלא לאו רבי שמעון היא שמע מינה ורבי יהודה ורבי שמעון [7] [4] שבט אחד דאקרי קהל מנא להו אמרי דכתיב [5] ויעמד יהושפט בקהל יהודה וירושלים [8] (נכח חצר בית ה׳) החדשה [9] מאי חדשה א״ר יוחנן [10] שחידשו דברים ואמרו טבול יום אל יכנס במחנה לויה מתקיף לה רב אחא בר יעקב ממאי דלמא שאני ירושלים דהוה נמי בנימין אלא אמר רב אחא בר יעקב דכתיב [4] ויאמר אלי הנני מפרך והרביתיך ונתתיך לקהל עמים וגו׳ מאן אתיליד ליה ההיא שעתא בנימין ש״מ ה״ק רחמנא מתיליד לך השתא קהל אחרינא א״ל רב שבא לרב כהנא דלמא הכי קא״ל רחמנא לכי מתיליד לך בנימין הוא דהוו ר״ב שבטים דמתקריית קהל א״ל אלא שנים עשר שבטים איקרו קהל אחד עשר שבטים לא איקרו קהל [11] תניא ר״ש אומר מה תלמוד לומר [5] ופר שני בן בקר תקח לחטאת אם ללמד שהם שנים והלא כבר נאמר [6] ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה לה׳ [אלא] יכול [תהא] נאכלת חטאת לזיים ת״ל ופר שני שני לעולה מה עולה לא נאכלת אף

תוספות

ה״א עד דעבדי בית דין בהדי רובא ב׳. תימה דשמא אע״פ שמיעוט נשלחו מלבור לא מיישיגין כ״ם דלא ניחוש לבית דין כיון דרובא ניהו בשלמא אי הוי בעינן כולהו ניחא לליבעי בית דין בהלייהו: **שבעה שבטים הוא דמייתו** כו׳. לר׳ יהודה דקאמר בגרייתא לעיל אפילו שני שבטים ה״מ לגיעבי אבל בב׳ שבטים לא אלא אמאי׳ מינכי ליה לתיריב ז׳ שבטים: כגון שחטאו ששה שבטים והן רובן בו׳. תימה ל״ל מ״ט דרבי שמעון דלא מחייב אלא פר אחד הא לא אשכחן דפליג אר׳ יהודה אלא דבעי נמי פר לבית דין אבל מודה מיהו לרבי יהודה דשבט אחד איקרי קהל: **תנני מפרך והרביתיך** וגו׳. תימה דשביק קרא דאמר הקב״ה ליעקב גוי וקהל גויים יהיה ממך:

חייבין אלא על הוראת ב״ד הגדול בלבד ומדקתני חכמים משמע מכלל דבנן בני פלוגתייהו דר׳ יהודה ר״ש בכלל ולקמן מוכח דדוקא ר״ש היא ולא ר״מ: ואימא עד דאיכא שני שבטים דהתם שבט יהודה דבנימין הוה וכן מוכח קרא (דתנו) [דכתיב] בקהל יהודה וירושלי׳ (וירושלים) היינו שבט בנימין שהיתה העיר בחלק בנימין כדמוכח בפ׳ איזהו מקומן (דף נד): אלא אמר רב אחא בר יעקב מהכא הנני מפרך והרביתיך ונתתיך לקהל עמים. תימה דמייתי האי קרא דליכא למשמע מניה דה״ל לאחויי מההוא קרא דכתיב גוי וקהל גוים יהיה ממך כי זה הפסוק נאמר על לידת בנימין לבד ומהאי קרא מייתי בירושלמי כל שבט ושבט קורא שנאמר גוי וקהל גוים יהיה ממך ועדיין לא נולד בנימין ומה שפי׳ רש״י בריהתי יעקב ונתתיך לקהל עמים בשרני שעתיד לצאת ממני קהל ועמים לפי שאמר [לו] גוי וקהל גוים על מי אמר גוי לא על בנימין כשהוא אומר וקהל גוים הרי שנים אמור לבד מבנימין ושוב לא נולד לי בן אלא שעתיד א׳ משבטי ליחלק ומעתה אותה מתנה אני נותן לך. מה שכתוב כשהוא אומר וקהל גוים הרי שנים דמשמע דיש ב׳ אחרים לבד מבנימין לא מוקהל קדריש דע״כ אבנימין קאי דהא מוכח מיני׳ רבא דשבט א׳ איקרי קהל אלא מגוים (קאי) קדריש:

מסורת הש״ס

ו) כ״ם כתב שהוא טעות סופר. ז) (לעיל ב. ע״ש). ח) (עירובין פב. וש״נ). ד) [פסחים פ. ממות טו.]. ו) [ל״ל בבית ה׳ לפני החצר]. ז) פסחים נב: יומות ז: זבחים נב: ב״ק. ז) ב״ב פ״ה ויקרא. ח) (ויקרא ד). ט) כרתות לה. י) [ע״ס].

תורה אור השלם

1. וְהָיָה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נַעֲשָׂתָה לִשְׁגָגָה וְעָשׂוּ כָּל הָעֵדָה פַּר בֶּן בָּקָר אֶחָד לְעֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיְי׳ וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: במדבר טו כד
2. וְנִסְלְחָה לְכָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם כִּי לְכָל הָעָם בִּשְׁגָגָה: במדבר טו כו
3. וַיַּעֲמֹד יְהוֹשָׁפָט בִּקְהַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלִַם בְּבֵית יְיָ׳ לִפְנֵי הַחָצֵר הַחֲדָשָׁה: דברי הימים ב׳ כ׳ ה
4. וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנְנִי מִפְרֶךָ וְהִרְבִּיתִיךָ וּנְתַתִּיךָ לְקָהָל עַמִּים וְנָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת אַחֲרֶיךָ אֲחֻזַּת עוֹלָם: בראשית מח ד
5. וּלְקַחוּ פַּר בֶּן בָּקָר וּמִנְחָתוֹ סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן וּפַר שְׁנִי בֶּן בָּקָר תִּקָּח לְחַטָּאת: במדבר ח ח
6. וְהָלְמוּם יִסְמְכוּ אֵת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים וְעָשָׂה אֶת הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת הָאֶחָד עֹלָה לְיְי׳ לְכַפֵּר עַל הַלּוִיִּם: במדבר ח יב

מוסף רש״י

ויקבל יהושפט. אותו היום נעתרו ישראל׳ מטותם שניהם, נזדווגו היום: (בראשית ז:). **החדשה.** הר הבית, יקרי לה חדשה מפני מיום שחידשו והוסיפו על קדושתו כי ביום ותמרו עמו לא יכנס לה (פסחים צב.) אי: שחידשו בה בהלכותיה (זבחים לב:). **בסחבה לויה.** כהר הבית (יומא ז:).

תוספות הרא״ש

אמר אביי אמר קרא [והיה אם מעיני העדה] נעשתה לשגגה עד שתעשה שגגה על ידי אחרים דפשט׳ דקרא מעיני העדה לא קאי אב״ד מדלא כתיב ונעלם מעיני העדה אלמא משמע דאצירוהא קאי. ומ״מ מדכתיב נעשתה לשגגה ולא כתיב ועשו העדה בשגגה. אלמא משמע שנעשתה שגגה על ידי אחרים שהורו להם היתר. ורבא אמר אמר קרא כי לכל העם בשגגה. דמשמע שכל ישראל שגו בדבר וב״ד בכלל כל העם הם ובשגגת מעשה אי אפשר לכלול בית דין עם הצבור דהא אמר׳ בסמוך מדכתיב נעשתה לשגגה מפקי ב״ד משגגת מעשה אלא ע״כ שגגה מעשה דכתיב בב״ד בשגגת הוראה איירי: מ״נ כי שמעינא ליה לר׳ יהודה ז׳ שבטים ולא כמו שכתוב במקצת ספרים כי שמע׳ ליה לרבי יהודה ב׳ שבטים דאף אששה מבעיא ליה משום דלא תני ר׳ יהודה לעיל גרי׳ אלא בז׳ שבטים ומסתבר למימר דדוקא רובא הוא דגרי׳ למעוט׳ ומשום דמבעיא ליה אף בשבט א׳ טעו לכתוב ב׳ שבטים וליתא דמשבט א׳ עד ז׳ שבטים קא איבעי׳: **ובמאי** אי בהוראת בית דינו ר״ש ל״ל. פרש״י ז״ל דהא לא מייתר ליה קרא לעיל להוראת ב״ד והא לאו ראיה היא דתלמודא קא דרשי לעיל הני קהלי אליבא דאינהו דתנאי ודרשי לכל תנא ותנא לפום מאי דשמע׳ ליה בקרא ההוא תנא ואי לאו דשמע׳ ליה בהדיא דר׳ שמעון פטר שבט שעשאו בהוראת ב״ד הוי מצי למימר דר״ש סבר כר׳ יהודה דדריש חד לדרשא זו כי היכי דדריש ליה ר׳ יהודה אלא דראי אהא קא סמוך דקתני במתניתין וחכ״א אינם

מינכי ליה לתיריב ז׳ שבטים: כגון שחטאו ששה שבטים והן רובן בו׳. תימה ל״ל מ״ט דרבי שמעון דלא מחייב אלא פר אחד הא לא אשכחן דפליג אר׳ יהודה אלא דבעי נמי פר לבית דין אבל מודה מיהו לרבי יהודה דשבט אחד איקרי קהל: **תנני מפרך והרביתיך** וגו׳. תימה דשביק קרא דאמר הקב״ה ליעקב גוי וקהל גויים יהיה ממך:

ו) וכ״ל דשם נמי מייתי הן נ״ם דדבר דבר לענין מלאת אחמיתא. כו) עי׳ בפר״ח בשבת שם.

הורו בית דין פרק ראשון הוריות

הכל עולה סלקא דעתך. והכתיב שעירי עזים לחטאת [1]: **אף חטאת.** דהקריבו לא נאכלת לפי שהיו שעירין של צבור הנשרפין דמן לפני ולפנים לכתביא [2] וכל חטאת אשר יוצא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש כתבון (זבחים דף מז.) פרים הנשרפין והשעירים הנשרפין דהיינו שעירי עבודת כוכבים דצבור דאמר רב יהודה על עבודת כוכבים הביאום: **ואידך דכ"ד.** ומאד שהביאו ג"ד הרי י"ב: כין לר' יהודה בין לר' שמעון בין לרבי מאיר היכי קרבי הנהו חטאות והא מייתי הנהו דחטאו בימי לדקיהו דהוו חטאת שמתו בעליהן: **לפי שאין מיפה בצבור.** דאע"ג דמתו צבור לא אזלא למיתה חטאת דילהו: **אילימא מדכתיב אחת אבותיך יהיו בניך.** דמשמע דבניה במקום אבות קיימי וכאבות חייס דמו והכא איכא בנים דדורו של לדקיהו: **אי הכי אפי' ביחיד נמי.** לימא חטאת שמתו בעליה דלא למיתה אזלא דלהוי הכי במקום אב: **משעיר דר"ח.** דהוי חטאת דאמר דחמנא לצבור מתרומת הלשכה דכל קרבנות לצבור מתרומת הלשכה הם באין והא דאמר מייתו להו מישראל לאחר שנתרמה תרומת הלשכה: **והיך.** ישראל דפייסו: **היכי מייתו.** שעיר דר"ח דאתא מתרומת הלשכה והא הוי חטאת שמתו בעליה אלא ש"מ וכו': **מי דמי שעיר דר"ח דלמא.** מיתו מצבור דלמא לא מיתו דספק הוי ואהכי קרבה אלא הכא דורו של לדקיהו ודאי מתו: **דאייה כפרה זו.** בעגלה ערופה שהכפר על יופאי מצרים וכיון שהכפר על יופאי מצרים ויופאי מצרים מתים ניחה אלמא אין מיתה בצבור וה"ק לדורו של לדקיהו דאע"ג דמתו מתכפרין בהנהו חטאות: **הסם.** גבי עגלה ערופה כולהו אימתנהו בחיים דעיקר כי אתיא עגלה ערופה אהני (דהיכי) דאימתנהו קא אתיא ומצו דמכפרה אחיים מכפרה נמי אחיים מכפרה אלא הכא מי הוו חיים אין הכי נמי דכתיב מהכהנים והלוים וראשי האבות וגו' ודלמא מועטין הוו ולא רבים הוו הכתיב [5] (ולא הכירו בקול) תרועת קול השמחה שמע מינה דרובא הוו אומן דבוכין והוי כחטאת שרוב בעליה קיימין ומשום הכי קרבה: **והא מוזיף הוו.** דורו של לדקיהו ובני קטלה ניחה ולא בני קרבן ניחה והיכי מתכפרים בהנך חטאות: **הוראת שעה היתה.** דלמ"ד לא הוו מוזיף הוו מתכפרים: **תנו רבנן מם אחד מן הצבור.** כגון שהורו ב"ד ועשו לבור על פיהם ולא הספיקו להביא עד שמת אחד מן הצבור חייבין וכו': **מם אחד מן ב"ד.** והוא ליה חטאת שמת אחד מן השותפין דהויא כמתו מקלת בעליה ולא קרבה. הא דלקיהו להו שותפין לא משום חטאת של שותפין דעלמא קרבה דאין בנים מביאין קרבן אלא האי דלקיהו להו שותפין משום דלא מצי קרי ליה לצבור הא לאו לבור מיהו הלכך קרי ליה שותפין: **דאין לבור מפיס.** דאין דין מיתה בצבור דכי גמירי חטאת שמתו בעליה למיתה אזלא ביחיד ולא בצבור: **שמעינן ליה לר"ש דאמר חטאת השופפין אינה מפה דשניא פר ושעיר של יום הכפורים שאכדו והפריש אחרים תחתיהם.** ומתכפרו בו וקאמר רבי שמעון יעבו דלא הוי כחטאת שכפרו בעליה דעלמא דלמיתה אזלא משום דחטאת שותפות לאו כחטאת יחיד דמיא אלא כחטאת לבור דמיא והוא הדין כי מת אחד מן השותפין דלא כחטאת שמתו בעליה דמיא אלא חטאת השותפין היא ואיתה מתה והכא הוא דקאמר יעבו משום דהא כפרו בעליה אבל היכא דמת אחד מן השותפין אימא לך דקבירא ליה לרבי שמעון דקרבה לחטאת השותפין אינה מתה הלכך לא מיתוקמא כרבי שמעון: **רבי יהודה אומר כולן יעמוד.** דהכי ס"ל לדפי' חטאת לבור מתה: **אמר ליה רב יוסף הכניס קא אמרת שאני הכהנים דאיקרו קהל דכתיב על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר.** דלתקנם לקהל וכיון דאיקרו קהל משום הכי קאמר רבי שמעון דפר חטאת דילהו דמי לבור דמי דאינה מתה אבל בחטאת השותפין לעולה אימא לך דס"ל לרבי שמעון דכי מת אחד מן השותפין דלא קרבה וכי מת אחד מן בית דין פטור ואכתי נוקמה כר"ש: אלא

אף חטאת לא נאכלת [6] כיוצא בו אמר רבי יוסי [1] הבאים מהשבי [3] הגולה הקריבו [עלות] לאלהי ישראל פרים שנים עשר וגו' הכל עולה הכל עולה סלקא דעתך אפשר שחטאת עולה אלא הכל בעולה מה עולה לא נאכלת אף חטאת לא נאכלת דתניא רבי יהודה אומר על עבודת כוכבים הביאום ואמר רב יהודה אמר שמואל על עבודת כוכבים שעשו בימי צדקיהו בשלמא לרבי יהודה משכחת לה להני שנים עשר חטאות כגון דחטאו שנים עשר שבטים דמייתו שנים עשר שעירים אי נמי דחטאו שבעה שבטים ושארא אינך בגרירה ולרבי שמעון נמי משכחת לה כגון דחטאו אחד עשר שבטים דמייתו אחד עשר שעירים ואידך דב"ד אלא לרבי מאיר דאמר בית דין מביאין ולא צבור שנים עשר היכי משכחת ליה כגון דחטאו והדר חטאו והדר חטאו עד תריסר זימני והא מייתי להו הנהו דחטאו אמר רב פפא כי גמירי חטאת שמתו בעליה במיתה הני מילי ביחיד אבל לא בצבור [4] לפי שאין מיתה בצבור מנא ליה לרב פפא הא אילימא מדכתי' [2] תחת אבותיך יהיו בניך אי הכי אפילו ביחיד נמי אלא [5] דוקיא דרב פפא משעיר דראש חדש דאמר רחמנא מייתי מתרומת הלשכה והא מייתי להו מישראל והנך דפיישי היכי מייתו אלא שמע מינה חטאת שמתו בעליה בצבור קרבה מי דמי שעיר ר"ח דלמא לא מייתו מצבור אבל הכא ודאי מייתו אלא טעמא דרב פפא מהכא דכתיב [3] כפר לעמך ישראל אשר פדית ה' [7] ראויה כפרה זו שתכפר על יוצאי מצרים מדכתיב אשר פדית מי דמי התם כולהו איתינון מגו דמכפרה אחיים מכפרה נמי אמתים אלא הכא מי הוו חיים אין הכי נמי דכתיב [4] ורבים מהכהנים והלוים וראשי האבות וגו' ודלמא מועטין הוו ולא רבים הוו הכתיב [5] (ולא הכירו בקול) תרועת

השמחה לקול בכי העם [וגו'] והקול נשמע עד למרחוק והא מזידין הוו הוראת שעה היתה הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי [1] אילים תשעים וששה כבשים שבעים ושבעה בנגד מי אלא הוראת שעה היתה הכא נמי הוראת שעה היתה [6] ת"ר מת אחד מן הצבור חייבין אחד מבית דין פטורין מאן תנא אמר רב חסדא אמר רבי זירא אמר רב ירמיה אמר רב רבי מאיר היא דאמר ב"ד מביאים ולא צבור הלכך מת אחד מן הצבור חייבין דהא קאים כוליה בית דין מת אחד מבית דין פטורין דהויא לה חטאת שמת אחד מן השותפין ומשום הכי פטורין מתקיף לה רב יוסף ונוקמה כרבי שמעון דאמר בית דין עם הצבור מת אחד מן הצבור חייבין דאין צבור מתים מת אחד מבית דין פטורין כדאמרינן דחטאת שותפין היא א"ל אביי שמעינן ליה לר"ש דאמר חטאת שותפין אינה מתה [7] דתניא פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהם ימותו כולן דברי רבי יהודה ר"א ור"ש [8] אומר [9] ירעו לפי שאין חטאת צבור מתה א"ל רב יוסף כהנים קא אמרת שאני כהנים דאיקרו קהל דכתיב [6] על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר אלא

תוספות

ה"נ בח"כ וכן היה ר"י אומר ע"ז עבודת כוכבים הביאום ואתא לפרושי דברי ר' יוסי: אילים ובכשב. לגיר עיון מלי עצמא נשרפו שהרי אינן באין על עבודת כוכבים: הוראת שעה היתה. הוא הדין דעל כולהו מלי לתרוצי הכי: ור' שמעון אומר אע"פ שלא הביאו עגלה ערופה מתכפרין בזו: [3] ומ"ל דרובא הוה. פרש"י ז"ל ודלמא מיעוט הוי והוה עגלה ערופה מתכפרין בזו: [4] ת"ל [דלהאי] פירושא לא שני מידי דנחי דהשבים ששבו מהגולה בשלמא שהיו ז' רבוא היו רובן בחרבן בית ראשון שנשארו מדורו של צדקיהו אבתי הנך דמחו מדורו של צדקיהו הוו נפישי טפי מרוב עולי גולה והוי ליה חטאת שמתו רוב בעליה. ותו מ"ל לפלוגי בין חטאת שמתו רוב בעליה לחטאת שמתו מיעוט בעליה. ופי' דלמא הנך דלא הוו בימי בית ראשון הוו נפישי מהנך דאשתיירו מבית ראשון והוה להו הנך דאשתיירו מיעוט קהל ולפטורו לגמרי בהכי דאמרי (לעיל דף ג.) מרובין ונתמעטו כמעיקרא דיינינן להו ניחא אלא לר"ש דאזיל אף בתר ידיעה מבאי דבשעת ידיעה רובה דקהל הוי. ומיתתי קרא דעולי גולה רובן היו מאותן שראו בית ראשון: [5] **מאי** דלמא ר"ש היא. דכר"מ לא מתוקמא שפיר דמאי קמ"ל אי מת א' מן צבור שב"ד חייבין. אבל אי מוקמת לה כר"ש א"ש שמתו מקצתן המביאין קרבן חייבין השאר להביא: **שמעי** לר"ש דאמר חטאת שותפין לאו למיתה. הלכך לר"ש חייבין: **ר"א** ור"ש אומרים ירעו עד שיסתאבו. ופר יוה"כ חטאת השותפין הוא וקאמר ר"ש דאינה מתה ובייוה"כ שמתכפר באחר ירעה. וב"ד שמת א' מהן יקריבו הנשארים: ה"נ רש"י א"ל רב יוסף כהנים קאמרת שאני כהנים דאיקרו קהל דכתיב על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר. ופי' דהאי קהל משמע דקאי נמי אכהנים ומשום דאיקרו קהל קאמר ר"ש דחטאת דידהו כחטאת הקהל דמי ואינה מתה אבל חטאת השותפין ס"ל דמתה ומתוקמא שפיר כר"ש. וגירסא זו אינה נכונה דאדרבה מדהוצ"א הכהנים מכלל עם הקהל מכלל דלאו קהל איקרו. ונראה כגי' ספרי ספרד כהנים קאמרת כהנים עם לעצמן איקרו. מדחלק כהנים מעם הקהל מכלל דחשיבי אינהו עם לעצמן כמו עם הקהל כי שקולים כנגד עם הקהל:

מם א מי"ר פ"ד מהל' פסולי מוקדשים הל' ז הלכה ב: מם ב מי"ר שם הל' ט ופ"ה מהל' עבודת יום"כ הלכה טז:

רבינו חננאל

מאן דאית ליה בני דכתיב כרחם אב על בנים ואיכא לאקשויי אי הכי מאי שנא זקן. ואי קשיא לך לרב חסדא דגמר ממשה מכדי כיון דקי"ל דהאי עדת ישראל בב"ד הגדול קא מיירי כדמפרש בסיפרא ליישתוק קרא מיניה. הוא גופיה לגמר ממשה ואמאי גמיר מפנהדרין קטנה. דאיהי גופה ממשה גמרא. איכא לפרוקי אי מהתם הוה אמינא הני מילי דבעי דומין לו בדיני נפשות וכיוצא בהן. אבל (ריחיידיהה) (דהוראה) היא אע"ג דלא דמו קמ"ל ג"ש. אמרי' מנא לן דהווריתן בלא המופלא דהיינו ראש הישיבה אינה הוראה. ומהדרינן דאמר רב ששת וכן תנא דבי ר' ישמעאל מפני מה הזהו בדבר שהצדוקין מודין בו פטורין. מ"א הורו בדבר שבתורה פטורין. הואיל והיו להן ללמוד ולא למדו: א) אמר מר נאמר כאן עדה ונאמר להלן עדה. אמרינן והתם מנא לן דבעינן דלא ליהוי בהו חד מהני. אמר רב חסדא גמר מב"ד של משה שלא היה בו אחד מכל אלו. דכתיב והתיצבו שם עמך. עמך בדומין לך. ואמרינן ואימא עמך לשכינה פי' שלא יכנסו לפנים ממחיצתך. אלא אמר רב נחמן כר יצחק והקל מעליך ונשאו אתך. פי' דהא לאו בסנהדרין גדולה מיירי בפרשת יחיד. אלא בבתי דינין שבכל מקום ומקום דכתיב ואתה תחזה מכל העם וגו' וכפוף פ"א דסנהדרין מפורש [דהא] דבעיא דומין לו ליפיון מקטנה: **מתני'** הורו ב"ד שוגגין ועשו כל הקהל שוגגין מביאין. פי' ב"ד מביאין פר. אבל אם הורו ב"ד מזידין כגון שהיו יודעין שהחלב אסור והתירוהו ועשו הקהל שוגגין כל אחד מהקהל מביא כשבה או שעירה. ואף ע"ג דלא הוו שבין מידיעתן קי"ל כרבי יוחנן בריש פרקין. שמעי' דכל היכא דלא הויא הוראה ועשו הקהל כל אחד מן העושין מביא כשבה או שעירה. אבל אם הורו בית דין שוגגין ועשו הקהל מזידין דידעי דאיסורא קא עבדי ודליתא מצוה לשמוח דברי חכמים באיסורא פטורין מלהביא פר דמזיד לאו בר קרבן הוא. אחו למידק שוגגין ועשו מזידין הוא דפטורין הא שוגגין ועשו שוגגין דומיא דמזידין חייבין היכי דמי שהורו שחלב מותר ונתחלף להם חלב בשומן ואכלוהו נימא תפשוט ביעא דרמי בריש פרקין בהך גוונא לענייבה חובה. ודחינן לעולם אימא לך דכי האי גוונא פטורין ואי אמרת ליחבי הא כ"ש מזידין הך בבא דשוגגין ועשו מזידין תנאה איידי דתנא מזידין ועשו שוגגין ולא תשמע מינה מידי דלאו דוקא היא: **מתני'** הורו ב"ד ועשו כל הקהל או רובו על פיהם מביאין. פי' ב"ד פר ובעבודת כוכבים מביאין פר ושעיר דברי ר"מ דקסבר ב"ד לחודה מייתי והקהל פטורין: רבי יהודה אומר אם חטאו כל הי"ב שבטים מביאין י"ב פרים דכל שבט אקרי קהל בדמפרש לקמן ובעבודת כוכבים י"ב פרים וי"ב שעירים דקסבר העושין מביאין וב"ד פטורין: (שייך לדף ה) ר' שמעון אומר (י"ג פרים ובעבודת כוכבים) י"ג פרים וי"ג שעירים דקסבר הני והני מייתי פר ושעיר כל שבט ושבט דכל חד וחד אקרי

קהל ופר ב"ד: הורו ב"ד ועשו ז' שבטים על פיהם. פי' פרש ריש"א כל הקהל השתא מפרש רובו בעשרה ז' שבטים שהן רוב במספר מביאין על ידיהן ב"ד פר. ובעבודת כוכבים פר ושעיר דברי ר"מ ר' יהודה אומר ז' שבטים שחטאו מביאין ז' פרים ושאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר פר. פי' כל שבט ושבט מביא שאע"פ שלא חטאו מביאין. ולפנינו מפורש כי אפי' אם חטא שבט אחד בהוריית ב"ד הגדול כל אחד ואחד מהי"ב שבטים מביא פר אע"פ שלא חטאו הכא אבב דתני' ר' מאיר ז' תנא נמי איהו: ר' שמעון אומר ח' פרים ובעבודת כוכבים ח' פרים וח' שעירים [פר] ושעיר לכל שבט ושבט ופר ושעיר לב"ד: ת"ר בספרא ידעו שהורו וטעו מה הורו. פי' כגון שנודע להן שהתירו איסור אבל שכחו אם חלב התירו אם לא יכול יהו חייבין פר ת"ל ונודעה החטאת ולא שיודעו החוטאין: מאן תנא אמר רב ואיתימא רבא דלא כר' אליעזר דתניא בספרא פסוק א הודע אליו חטאתו. אשתו נדה ואחותו עמו בכית שגג באחת מהן ואין ידוע באיזו מהן שגג כו' ר' אליעזר מחייב חטאת וי' יהושע פוטר. א"ר אליעזר מה נפקד כו'. רב אשי אמר אפי' תימא ר' אליעזר שאני התם בהוריית הכתיב ונודעה החטאת [אשר חטאו עליה] אקשינן הכא נמי בשגגת מעשה הכתיב אשר חטא בה. פי' בה דבר ידוע ופרקינן ההוא פרט לתמעסק. והא דר' אליעזר עיקרה בכריתות [פרק] ספק אכל חלב והתם גרסינן אמר רב נחמן מתעסק בחלבין ובערירות חייב שכן נהנה מתעסק בשבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה. וכבר פרשתי בפרק ד' מיתות. והא דר' אליעזר נמי כבר פרשתי בסוף פרק ידיעות הטומאה בשבועות: **ירושלמי** בסוף פרק הזורק בשבת תני אין מתעסקין לא בחלבין ולא בערירות והמתעסק בשבת פטור בחלבין ובערירות חייב. היך עבידה אמר הריני קוצר חצי גרוגרת וקצר כגרוגרת פטור. הריני אוכל חצי זית ואכל כזית חייב. הריני מתחמם בה והעדה בה חייב: אשר חטאו עליה והקריבו הקהל חטאו ב' שבטים מביאין ב' פרים ג' מביאין ג' ושאר כל השבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר פר אע"פ שלא חטאו מביאין על ידי החוטאין לכן נאמר הקהל לחייב על קהל וקהל. פי' דשבט אקרי קהל: מאי טעמא דר' יהודה ד' קהלי הוו קהל הקהל קהל הקהל. פי' ונעלם דבר מעיני הקהל והקריבו הקהל הרי ב' ומדרהוה ליה למכתביהו בלא היין וכתוב ב' אחריני הרי ד' חד לומר לך קהל חייב פר ב) ואין יחיד חייב פר [וחד כו' וחד כו'] וחד לומר לך שבט שעשה בהוריית ב"ד חייב: ר' שמעון אומר ז' שבטים שחטאו מביאין ז' פרים וב"ד מביאין על ידיהן פר שנאמר למטה קהל שנא' והקריבו הקהל ונאמר למעלה קהל מעיני הקהל. מה למעלה ב"ד עם הקהל בשגגה אף למטה ב"ד עם הקהל (בשגגה) פי' בקרבן. ולקמן מפרש דלר"ש אפי'

חטא שבט אחד בהוריית ב"ד מביאין שני פרים. א' השבט וא' ב"ד. ומשום הכי נקט תנא ז' דקבעי למפלג עליה הני תנאי. מאי טעמא דר"ש קסבר (תר') [תלתא] קראי הוו והקריבו הקהל קהל הקהל קהל דמעיני הקהל חד לחייב גם לר' יהודה (וחד) [ותרי] לחייבו ב"ד [עם הקהל] בהאי ג"ש. אבל הקהל קמא לא משמע ליה דדברה תורה כלשון בני אדם דאמרי אינשי מעיני דפלניא פי' (ללתערוף) [דל"ת עורף] ס"א ור' שמעון תרי קראי הוו קהל הקהל חד כו'. מעיני הקהל לא משמע ליה. ור' מאיר [אומר] ז' שבטים שחטאו והן רובה בגברי ב"ד מביאין על ידיהן פר והן פטורין שנא' למטה הקהל והקריבו הקהל ונאמר למעלה הקהל מעיני הקהל מה למעלה ב"ד ולא צבור. פי' בהוראה אף למטה ב"ד ולא צבור. ר"מ קהל הקהל לא דריש הלכך תרי קראי כתיבי מיבעי ליה לנאמר למטה קהל דכו': ור"מ קהל הקהל לא דריש חד הוא ולג"ש: ר' אלעזר ב"ר שמעון אומר משמו. פי' משם ר' מאיר חטאו ז' שבטים אע"פ שאינן רוב ב"ד מביאין על ידיהן פר. מאי [טעמא] דכתיב בפרשה שלח לך אם מעיני העדה נעשתה לשגגה משמע אפילו מיעוטא. פי' נעשתה מכל מה דהוא וכתיב התם כי לכל העם בשגגה. דמשמע רובה הא כיצד רובה דהוא מיעוטא. פי' ז' שבטים שהן מיעוט הקהל בחשבון גברים ומיעוטה דהוא רובה ז' שבטים שהן רוב הקהל בחשבון גברים: (שייך לדף ה ע"ב) אקשינן ור"מ ור"ש האי דלא מחייבי ב"ד אלא אם עשו קהל (אי) [אן] איכא חוב הפר לכל חד כדאית ליה מנא ליה אמר אביי אמר קרא והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה פי' [עיני] העדה הן ב"ד. ומשמע דעל ידי [אחרים] נעשתה השגגה. ורבא אמר

ו) נראה ד"ל גם היא מופלא של ב"ד נמי היה להם ללמוד ולא למדו. ז) עי' תוס' הרא"ש.

ו) ר"ה הגיה"מ בפר"ח ועי' תוס' תמורה טו ב' ד"ה והא: ב) ר"ה הגיה"מ ג"כ בפר"ח:

תורה אור השלם

1. הַבָּאִים מֵהַשֶּׁבִי בְּנֵי הַגּוֹלָה הִקְרִיבוּ עֹלוֹת לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל פָּרִים שְׁנֵים עָשָׂר עַל כָּל יִשְׂרָאֵל אֵילִים תִּשְׁעִים וְשִׁשָּׁה כְּבָשִׂים שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה צְפִירֵי חַטָּאת שְׁנֵים עָשָׂר הַכֹּל עוֹלָה לַיהוָה: עזרא ח לה
2. תַּחַת אֲבֹתֶיךָ יִהְיוּ בָנֶיךָ תַּשִׁיתֵמוֹ לְשָׂרִים בְּכָל הָאָרֶץ: תהלים מה יז
3. כַּפֵּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָ יְיָ וְאַל תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקֶרֶב עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְנִכַּפֵּר לָהֶם הַדָּם: דברים כא ח
4. וְרַבִּים מֵהַכֹּהֲנִים וְהַלְּוִיִּם וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר רָאוּ אֶת הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן בְּיִסְדוֹ זֶה הַבַּיִת בְּעֵינֵיהֶם בֹּכִים בְּקוֹל גָּדוֹל וְרַבִּים בַּתְּרוּעָה בְּשִׂמְחָה לְהָרִים קוֹל: עזרא ג יב
5. וְאֵין הָעָם מַכִּירִים קוֹל תְּרוּעַת הַשִّמְחָה לְקוֹל בְּכִי הָעָם כִּי הָעָם מְרִיעִים תְּרוּעָה גְּדוֹלָה וְהַקּוֹל נִשְׁמַע עַד לַמֶּרְחָק: עזרא ג יג
6. וְכִפֶּר אֵת מִקְדַּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֵת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת הַמִּזְבֵּחַ יְכַפֵּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל כָּל עַם הַקָּהָל יְכַפֵּר: ויקרא טז לג

מוסף רש"י

כיוצא בו אמר ר' יוסי. לא אתפרש היכא (תמורה טו.) **על עבודת כוכבים הביאום.** כגון שנים עשר שבטים שעבדו ע"ז בימי לדקיהו ונמנו בע"ז מבחוץ שעיר לחטאת, דכתיב בשלח לך אנשים גבי ע"ז ועשו כל העדה פר לעולה וגו' ושעיר עזים אחד לחטאת וגו' ואותן שעירין שנשרפין הן מתוך המחנה כפר הטעם דבר והן שעירין הנשרפין, כלומר שלאחרון אותן מקומן, ומצמצמת בהקומץ רבה (מז.) נפקא לן מהתם קרא דכתיבי גבי פר הטעם דכר ועשה כפר וגו' כאשר עשה וגו' והכי תניא ועשה כאשר עשה מה מ"ל לנסול בהזאת כי וסיפא דבריית"א בחטאת לבנות שעירי ע"ז לדון כפר הטעם דכר (תמורה שם). **פר ושעיר של יום הכפורים.** שהן חטאות הפנימית (שבועות יא.). **והפריש אחרים תחתיהם.** ומתלא הלאסוים (יומא סה.) **ימותו כולן.** דלא דמו לשעירי הרגלים דתנן בהו בתמיתין לא קרבו בהגלו זה יקריבו בהגלו זה יקריבו דכל אחד, אבל אלו אין מלין לחיים עד יום הכפורים לשנה הבאה ובכר עברה לה שנה והוו להו מתרומה ישנה ויהלך ימותו כדין חטאת שכפרו בעליה, שהלכה למשה מסיני תמיד חטאות מתות חוץ אחת מהם (שבועות יא.). **שאין חטאת צבור מתה.** לא נאמרה הלכה לחטא חטאות מתות אלא ביחיד (שם ויומא נ.).

תוספות הרא"ש

ו) **והא** אין כפרה למתים. כלומר היאך הקריבו הבאים מהשבי בני הגולה על דור של צדקיהו שחטאו הלא אין כפרה למתים פירוש מחיים דאין מביאין עליהם אחרי מותם: מ' דמי שעיר ר"ח דלמא לא מתו.

ואף ע"ג דידעי' דוודאי מתו קצת מישראל מ"מ אלו מעות שעלו מהקופה דלמא מאותן מעות הן שנתנו אותם שהם עדיין חיים כדתנן בפרק ג' דנזיר השולח חטאתו בחזקת שהוא קיים אלמא מספק תולין ומקריבין: **ראויה** כפרה זו שתכפר על יוצאי מצרים. אם נמצא חלל ולא הביאו עגלה ערופה מתכפרין בזו: [3] **ומ"ל** דרובא הוה. פרש"י ז"ל ודלמא מיעוט הוי והוה עגלה ערופה מתכפרין בזו: [4] **ת"ל** [דלהאי] פירושא לא שני מידי דנחי דהשבים ששבו מהגולה בשלמא שהיו ז' רבוא היו רובן בחרבן בית ראשון שנשארו מדורו של צדקיהו אבתי הנך דמחו מדורו של צדקיהו הוו נפישי טפי מרוב עולי גולה והוי ליה חטאת שמתו רוב בעליה. ותו מ"ל לפלוגי בין חטאת שמתו רוב בעליה לחטאת שמתו מיעוט בעליה. ופי' דלמא הנך דלא הוו בימי בית ראשון הוו נפישי מהנך דאשתיירו מבית ראשון והוה להו הנך דאשתיירו מיעוט קהל ולפטורו לגמרי בהכי דאמרי (לעיל דף ג.) מרובין ונתמעטו כמעיקרא דיינינן להו ניחא אלא לר"ש דאזיל אף בתר ידיעה מבאי דבשעת ידיעה רובה דקהל הוי. ומייתי קרא דעולי גולה רובן היו מאותן שראו בית ראשון: [5] **מאי** דלמא ר"ש היא. דכר"מ לא מתוקמא שפיר דמאי קמ"ל אי מת א' מן צבור שב"ד חייבין. אבל אי מוקמת לה כר"ש א"ש שמתו מקצתן המביאין קרבן חייבין השאר להביא: **שמעי** לר"ש דאמר חטאת שותפין לאו למיתה. הלכך לר"ש חייבין: **ר"א** ור"ש אומרים ירעו עד שיסתאבו. ופר יוה"כ חטאת השותפין הוא וקאמר ר"ש דאינה מתה ובייוה"כ שמתכפר באחר ירעה. וב"ד שמת א' מהן יקריבו הנשארים: ה"נ רש"י א"ל רב יוסף כהנים קאמרת שאני כהנים דאיקרו קהל דכתיב על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר. ופי' דהאי קהל משמע דקאי נמי אכהנים ומשום דאיקרו קהל קאמר ר"ש דחטאת דידהו כחטאת הקהל דמי ואינה מתה אבל חטאת השותפין ס"ל דמתה ומתוקמא שפיר כר"ש. וגירסא זו אינה נכונה דאדרבה מדהוצ"א הכהנים מכלל עם הקהל מכלל דלאו קהל איקרו. ונראה כגי' ספרי ספרד כהנים קאמרת כהנים עם לעצמן איקרו. מדחלק כהנים מעם הקהל מכלל דחשיבי אינהו עם לעצמן כמו עם הקהל כי שקולים כנגד עם הקהל:

ו) נראה ד"ל גם היא מופלא של ב"ד נמי היה להם ללמוד ולא למדו. ז) עי' תוס' הרא"ש.